

СПІВПРАЦЯ ЄС ІЗ КРАЇНАМИ ПІВДЕННОЇ АФРИКИ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОГЛИБЛЕННЯ

©2024 САВЧЕНКО М. В., АПЕНЮК А. І., СКЛАДАНЮК Д. М.

УДК 339.92
JEL: F10; F21; F42

Савченко М. В., Апенюк А. І., Складанюк Д. М. Співпраця ЄС із країнами Південної Африки: основні тенденції та перспективи поглиблення

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану, окресленню основних тенденцій співпраці Європейського Союзу з країнами Південної Африки та визначенню перспектив її поглиблення. Увагу акцентовано на співпраці Європейського Союзу в економічній, політичній та соціальній сферах із країнами Південної Африки. Розглядається еволюція взаємодії, включно з впливом колоніального минулого на сучасні відносини, а також проаналізовано роль ЄС як ключового інвестора та торговельного партнера для Південної Африки. Авторами обґрунтовано важливість інвестицій ЄС у розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та технологій, які сприяють економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності місцевих підприємств. Особливу увагу приділено Угоді про економічне партнерство між ЄС і країнами Південної Африки (SADC EPA) та її впливу на торговельні відносини. Досліджено зміни в торговельному балансі між ЄС і Південною Африкою, зокрема вплив пандемії COVID-19 на обсяги експорту та імпорту. Розглядаються конкретні приклади співпраці з такими країнами, як Намібія та Ботсвана, і аналізується вплив іноземних інвестицій на їх економічний розвиток. Виокремлено перспективи подальшого розвитку співпраці між ЄС і країнами Південної Африки в певних сферах. Зокрема, ЄС і країни Південної Африки можуть співпрацювати над усуненням торгових бар'єрів та сприянням інвестиціям; ЄС може продовжувати надавати допомогу для розвитку країн Південної Африки, щоб допомогти їм досягти своїх цілей; посилити свою співпрацю у сфері миру та безпеки, щоб допомогти вирішити проблеми, з якими стикається Африка загалом; співпрацювати в боротьбі зі зміною клімату та щодо розвитку сталого економіки. У статті зазначено, що співпраця між ЄС і країнами Південної Африки може принести користь обом регіонам. Сильніша співпраця може сприяти економічному зростанню, розвитку, миру та безпеці.

Ключові слова: Європейський Союз, Південна Африка, економічна співпраця, торгівля, інвестиції, демократія, права людини, зміна клімату, інфраструктура.

Рис.: 5. **Бібл.:** 12.

Савченко Марина Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: m_savchenko@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9063-3551>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AGU-8383-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57208318448>

Апенюк Анна Ігорівна – студентка, кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: apeniuk.a@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8056-9296>

Складанюк Даріна Миколаївна – студентка, кафедри міжнародних економічних відносин, Донецький національний університет імені Василя Стуса (вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: skladaniuk.d@donnu.edu.ua

UDC 339.92
JEL: F10; F21; F42

Savchenko M. V., Apeniuk A. I., Skladaniuk D. M. The EU Cooperation with South African Countries: Main Trends and Prospects for Development

The article is devoted to the study of the current situation, outlining the main trends in cooperation between the European Union and the countries of South Africa and determining the prospects for its deepening. Attention is focused on the cooperation of the European Union in the economic, political and social spheres with the countries of South Africa. The evolution of interaction, including the impact of the colonial past on modern relations is considered, and the role of the EU as a key investor and trading partner for South Africa is analyzed. The authors substantiate the importance of the EU investments in the development of infrastructure, education, health care and technology, which contribute to economic growth and increase the competitiveness of local enterprises. Particular attention is paid to the Economic Partnership Agreement between the EU and the countries of South Africa (SADC EPA) and its impact on trade relations. Changes in the trade balance between the EU and South Africa, in particular the impact of the COVID-19 pandemic on exports and imports, are studied. Specific examples of cooperation with countries such as Namibia and Botswana are considered, and the impact of foreign investment on their economic development is analyzed. Prospects for further development of cooperation between the EU and the countries of South Africa in certain spheres are highlighted. In particular, the EU and South African countries can work together to remove trade barriers and promote investment; the EU can continue to provide development assistance to South African countries to help them achieve their objectives; strengthen its cooperation in the field of peace and security to help address the challenges facing Africa as a whole; cooperate in the fight against climate change and on the development of a sustainable economy. The article states that cooperation between the EU and South African countries can benefit both regions. Stronger cooperation can contribute to economic growth, development, peace, and security.

Keywords: European Union, South Africa, economic cooperation, trade, investment, democracy, human rights, climate change, infrastructure.

Fig.: 5. **Bibl.:** 12.

Savchenko Maryna V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: m_savchenko@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9063-3551>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AGU-8383-2022>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorid=57208318448>

Apeniuk Anna I. – Student, Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: apeniuk.a@donnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8056-9296>

Skladaniuk Darina M. – Student, Department of International Economic Relations, Vasyl Stus Donetsk National University (21 600-richchia Str., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: skladaniuk.d@donnu.edu.ua

Країни Південної Африки в минулому були колоніальними володіннями країн Європи. Ця колоніальна епоха глибоко вплинула на їх соціальний, економічний і політичний лад, залишивши відбиток на культурі та суспільстві й донині.

Після здобуття незалежності у ХХ столітті ці країни розпочали нову еру самостійного розвитку. Проте спадок колоніалізму й далі відчувається в різних сферах їхнього життя.

Водночас Європейський Союз набирає все більшої ваги на міжнародній арені. Рішення про передачу повноважень щодо зовнішньої політики на рівень інституцій ЄС мають значний вплив на відносини із сусідніми регіонами, особливо з Африкою. Із самого початку свого заснування ЄС активно співпрацював з африканськими країнами, спочатку в рамках Європейського економічного співтовариства, а згодом і в політичній сфері.

Сьогодні співпраця ЄС з Африкою ґрунтується на принципах сприяння сталому розвитку, поліпшенню якості життя та зміцненню міжнародної стабільності. Ці цілі є взаємовигідними для обох сторін, адже створюють умови для процвітання та безпеки як в Європі, так і в Африці.

Оскільки події в регіоні змінюються доволі повільно, що є причиною помірної зміни політики, ця тема на даний період часу не є достатньо проаналізованою та вивченою науковцями. Проте варто відзначити роботу Радюк М. С. «Відносини Європейського Союзу та країн Південної Африки» [10], що дає уявлення про основні виклики у двосторонніх відносинах окремих держав та їх роль у загальній політиці ЄС – Південна Африка. Також слід згадати таких авторів, як Taylor I. [1], Pisani A. D., Bösl A., Zaire D. U. [3], Jamal A. [6], а також Толстов С. [12].

Метою статті є дослідження сучасного стану, окреслення основних тенденцій співпраці Європейського Союзу з країнами Південної Африки та визначення перспектив її поглиблення.

Колоніальна спадщина все ще впливає на стосунки між двома сторонами, оскільки «вона сприяє

створенню очікувань компенсації і фіксує розчарування, коли ці очікування не виправдовуються». Крім того, незважаючи на неодноразові протести багатьох африканських еліт після здобуття незалежності щодо звільнення від колоніального минулого та зв'язків, які пов'язують Африку та Європу, для країн Африки ЄС залишається головним партнером і поглинає 85% сільськогосподарського експорту Африки та 75% загальної торгівлі Африки [1].

З моменту укладення Угоди про торгівлю, розвиток і співробітництво між ЄС і Південною Африкою у 1999 р. обидві сторони мають міцні та зростаючі торговельні відносини. У червні 2016 р. ЄС і Південна Африка, включно із Ботсваною, Лесото, Мозамбіком, Намібією і Свазілендом, підписали Угоду про економічне партнерство країн Південної Африки (SADC EPA), яка регулює торгівлю товарами між двома регіонами, замінивши таким чином торговельні положення Угоди про торгівлю та розвиток.

Відповідно до SADC EPA ЄС повністю або частково скасував митні збори на 98,7% імпорту з Південної Африки, гарантуючи при цьому повний вільний доступ для решти країн-підписантів. Сьогодні ЄС залишається найбільшим торговельним та інвестиційним партнером Південної Африки.

З 2014 по 2020 рр. торгівля між ЄС та Африкою демонструвала різні тенденції. У 2014 р. ЄС мав торговельний профіцит з Африкою, який досяг свого піку у 2016 р. і становив €33 мільярди. Проте цей профіцит зменшився до €8 мільярдів у 2018 та 2019 рр. Пандемія COVID-19 у 2020 р. значно вплинула на торгівлю: експорт ЄС до Африки знизився на €20 мільярдів, а імпорт – на €35 мільярдів, що призвело до торгового профіциту в €24 мільярди в наступному році.

У 2021 р. імпорт товарів з країн SADC до ЄС становив 32,5 мільярда євро. Протягом наступних двох років цей показник демонстрував тенденцію до зниження: у 2022 р. він зменшився на 1,6% – до

31 мільярда євро, а у 2023 р. – ще на 6,4%, досягнувши 28,3 мільярда євро.

Водночас експорт товарів з ЄС до країн SADC у 2021 р. становив 26,8 мільярда євро. На відміну від імпорту цей показник протягом 2022–2023 рр. суттєво зріс: на 37,4% у 2022 р. (до 37,4 мільярда євро) та на 28,3% у 2023 р., досягнувши 48,8 мільярда євро (рис. 1).

ЄС є основним напрямком експорту намібійських товарів (32,2% від загального експорту порівняно з 31% до Південної Африки). На мінерали та алмази припадає близько 65% експорту до ЄС, за ними йдуть риба (10%), яловичина (6%) і виноград (5%) – усе це надходить на ринок ЄС за дуже низькими або нульовими тарифами відповідно до законодавства про ринок (рис. 2).

Обсяг торгівлі, млрд євро

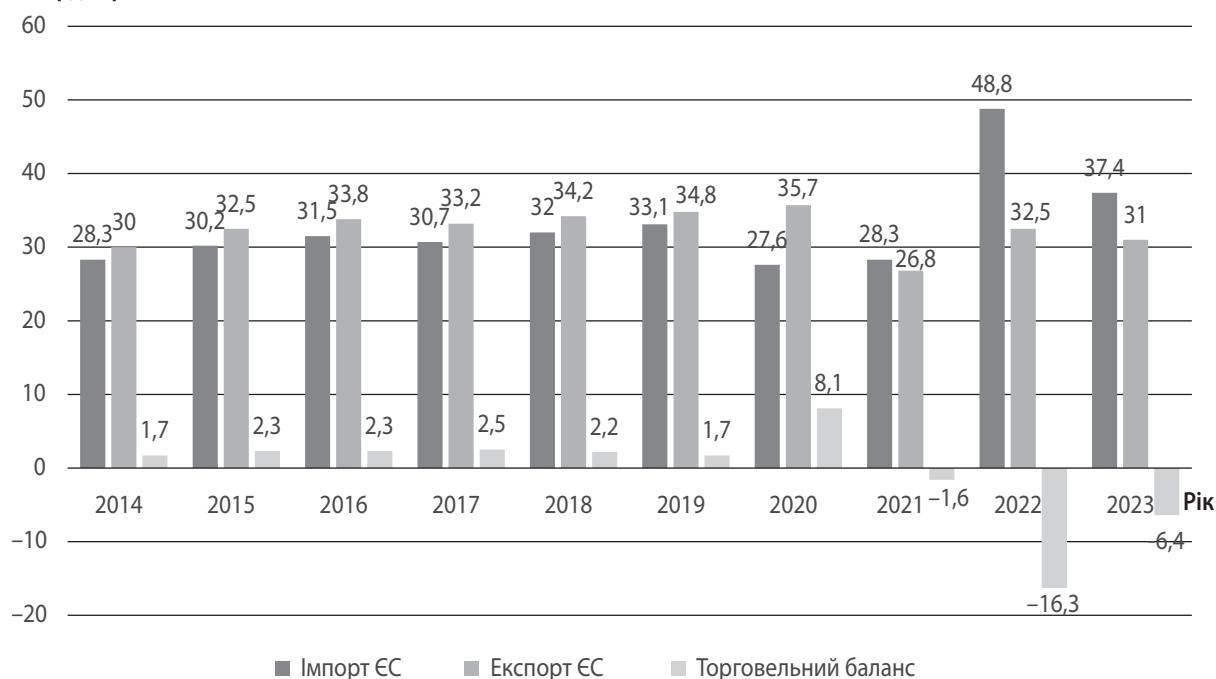

Рис. 1. Торговля товарами з країнами SADC у 2021–2023 рр., млрд євро

Джерело: сформовано авторами за [2].

У 2021 р. торговельний баланс між ЄС і SADC був негативним, адже імпорт товарів з SADC до ЄС перевищував експорт з ЄС до SADC на 5,7 мільярда євро. Проте у 2022 р. ситуація змінилася: завдяки стрімкому зростанню експорту торговельний баланс став позитивним, досягнувши 6,4 мільярда євро. Однак у 2023 р. негативна тенденція імпорту знову переважала, і торговельний баланс знову став негативним, але вже з меншим розривом (–1,6 мільярда євро) [2].

Щодо провідної країни Південної Африки – Намібії, то вона мала пільговий доступ до європейського ринку відтоді, як стала суверенною державою. Сьогодні весь намібійський експорт до Європейського Союзу потрапляє на ринок без мита та квот. Торговля між ЄС і Намібією становить приблизно 2 мільярди євро, із сильним дисбалансом на користь Намібії, яка експортує в ЄС удвічі більше, ніж імпортує звідти.

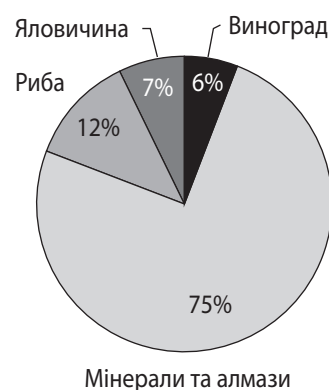

Рис. 2. Експорт Намібії до ЄС за 2021 р., %
Джерело: сформовано авторами за [3].

ЄС є другим за величиною торговим партнером Ботсвани після Південної Африки, із загальним обсягом торгівлі товарами, що склав 1,78 мільярда євро у 2022 р. У торговельному балансі

домінує експорт Ботсвани до ЄС, який досяг 1,42 мільярдів євро у 2022 р. Експорт переважно складається з алмазів (95% усього експорту Ботсвани до ЄС у 2022 р.), головним чином призначених для Бельгії [4].

Що стосується торгівлі ЄС з усіма шістьма державами ЄС-SADC EPA разом узятими, то ЄС є їхнім найбільшим торговим партнером із загальним обсягом торгівлі товарами, що склав 63,42 мільярда євро у 2022 р. Торговельний баланс позитивний на користь держав SADC EPA, експорт із шести держав SADC EPA до ЄС склав 32,13 мільярда євро у 2022 р. [4].

За даними ОЕСР, більше половини обсягу міжнародної допомоги ЄС скеровано на країни Африки. Основний обсяг коштів на потреби розвитку надається через Європейський фонд розвитку, прив'язаний до Угоди Котону з країнами АКТ. 10-й бюджет фонду (2008–2013 рр.), який формується окремо від спільного бюджету ЄС, становив 22,7 млрд євро. У червні 2013 р. спільна Рада міністрів АКТ – ЄС узгодила пакет фінансування на 2014–2020 рр. в обсязі 31,5 млрд євро. З них на 11-й бюджет Європейського фонду розвитку припадає 29,1 млрд євро. Він включає 24,3 млрд на національні та регіональні програми, 3,6 млрд на програми співробітництва між країнами АКТ, і 1,1 млрд на проекти Європейського інвестиційного банку [5].

Більша частина прямих іноземних інвестицій в Південно-Африканській Республіці надходить з внутрішніх джерел (54%), що свідчить про сильну внутрішню економіку та динамічне інвестиційне середовище. Зовнішні інвестиції від ЄС становлять 40,6%, що також є значною часткою та вказує на те, що Південна Африка є привабливим місцем для іноземних інвесторів. Баланс між внутрішніми та зовнішніми інвестиціями становить 13,4%, що означає, що країна має чистий приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ).

Щодо Анголи, то більша частина ПІІ надходить із зовнішніх джерел (72,5%), що свідчить про те, що країна залежить від іноземних інвестицій для свого розвитку. Внутрішні інвестиції становлять 19,5%, що є значно меншою часткою, ніж загалом у Південній Африці. Баланс між внутрішніми та зовнішніми інвестиціями становить –53%, що свідчить про те, що країна має чистий відтік прямих іноземних інвестицій (рис. 3).

Європейський Союз (ЄС) і Південна Африка мають довгострокові та міцні партнерські відносини, ґрунтовані на спільних цінностях, таких як демократія, права людини та верховенство права. Співпраця між двома сторонами охоплює широкий спектр сфер, включно з політикою, торгівлею, розвитком, наукою та технологіями [6].

Інвестиції є одним із ключових елементів партнерства ЄС і Південної Африки. Європейський Союз є найбільшим іноземним інвестором у

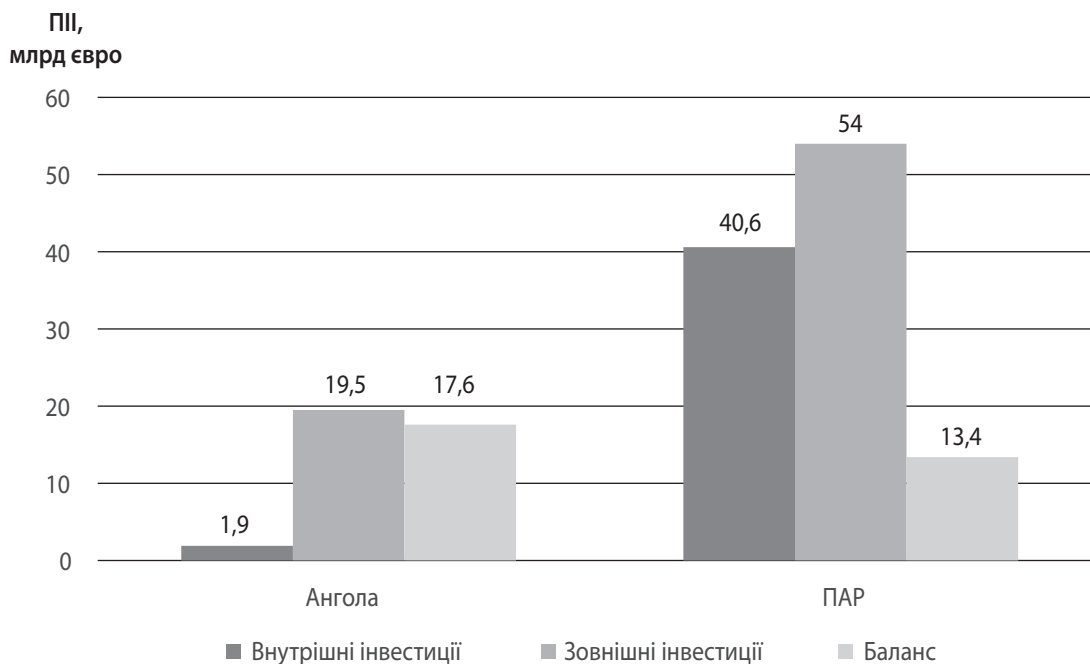
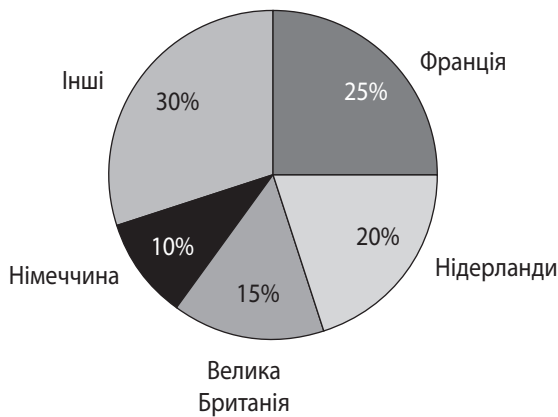

Рис. 3. Прямі іноземні інвестиції від ЄС до Анголи та ПАР у 2022 р., млрд євро

Джерело: сформовано авторами за [2].

Південній Африці, із загальним обсягом інвестицій понад 70 мільярдів євро станом на 2023 р. (рис. 4). Ці інвестиції сприяють створенню робочих місць, економічному зростанню та розвитку інфраструктури в Південній Африці.

Рис. 4. Країни – інвестори ЄС у Південну Африку за 2023 р., %

Джерело: сформовано авторами за [7].

Завдяки цим інвестиціям місцеві підприємства отримують доступ до новітніх технологій і ноу-хау, що підвищує їхню конкурентоспроможність на світовому ринку. Інвестиції також сприяють розвитку освіти та професійної підготовки, що забезпечує якісну робочу силу для економіки країни. Важливо зазначити, що співпраця між ЄС і Південною Африкою має не лише економічний, але й соціальний вимір, зокрема підтримку охорони здоров'я та екологічних ініціатив.

Найбільшим інвестором у Південну Африку є Франція. Ключовим актором у сфері розвитку Африки є Французьке агентство розвитку (AFD), яке надає гранти та кредити на підтримку сталого розвитку континенту. Щорічно AFD інвестує в Африку понад 9 мільярдів євро, фокусуючись на таких пріоритетних напрямках, як:

- ✦ **інфраструктура:** AFD підтримує будівництво та модернізацію транспортної, енергетичної та цифрової інфраструктури, що сприяє економічному зростанню та поліпшує життя людей;
- ✦ **зміна клімату та стійкість:** AFD інвестує в проекти з відновлюваної енергетики, енергоефективності та адаптації до зміни клімату, допомагаючи африканським країнам боротися зі зміною клімату та будувати більш стійке майбутнє;
- ✦ **приватний сектор:** AFD підтримує розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ) в Африці, надаючи кредити та гранти підприємцям і створюючи нові робочі місця;

- ✦ **соціальний розвиток:** AFD інвестує в освіту, охорону здоров'я та інші соціальні послуги, щоб поліпшити життя людей в Африці [8].

Діяльність AFD в Африці ґрунтується на принципах партнерства, інклюзивності та стійкості. Агентство співпрацює з африканськими урядами, громадянським суспільством, приватним сектором та іншими партнерами для розробки та реалізації проектів, які відповідають потребам людей на континенті.

AFD відіграє важливу роль у стимулюванні економічного розвитку, соціального прогресу та екологічної стійкості в Африці. Завдяки своїм інвестиціям та співпраці з африканськими партнерами AFD сприяє кращому майбутньому для людей на континенті [9; 10].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є важливим показником економічного стану та привабливості для інвесторів. За період з 2013 по 2022 рр. ПІІ в Малаві, Ботсвану, Намібію та Зімбабве зазнали значних коливань (рис. 5). У Намібії найбільший приріст ПІІ спостерігався у 2022 р. (1,1%), що можна пов'язати з економічними реформами та поліпшенням інвестиційного клімату, тоді як найбільший спад стався у 2019 р. (-0,8%) через політичну нестабільність і падіння цін на основні експортні товари.

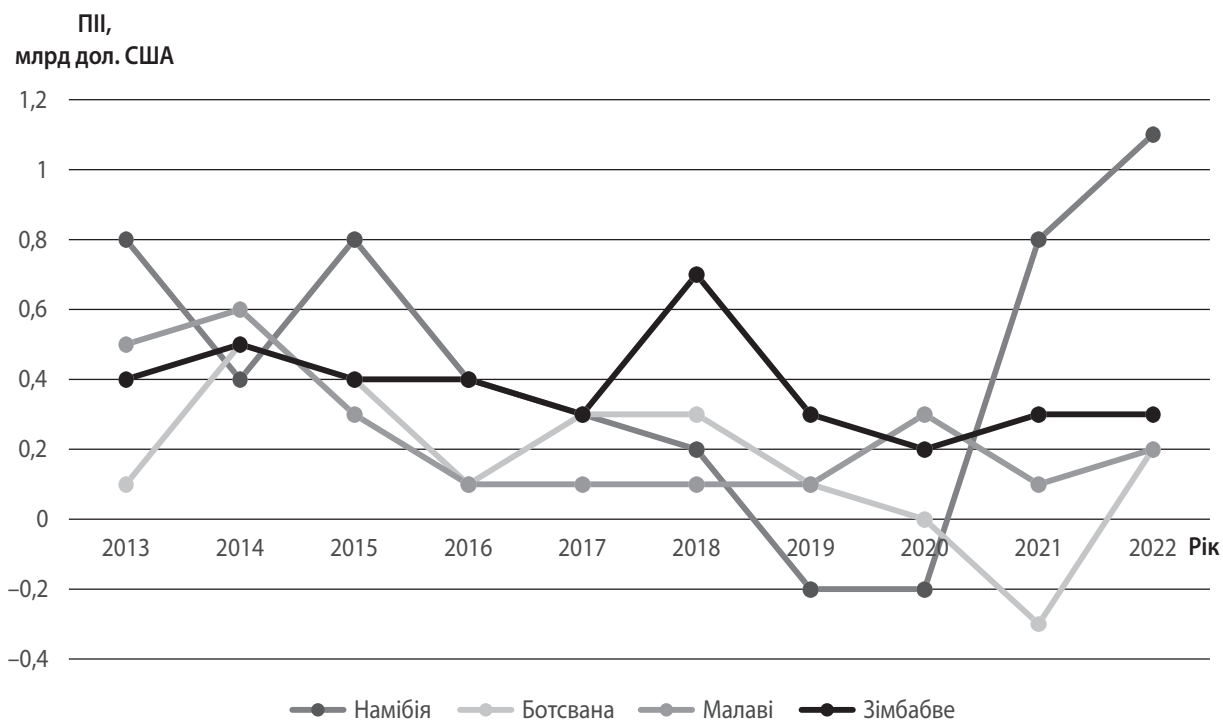
Ботсвана демонструвала стабільні невеликі прирости, за винятком 2020 р. (-0,3%), коли спад був викликаний глобальною економічною кризою, пов'язаною з пандемією COVID-19.

У Малаві були невеликі коливання ПІІ, з найвищим приростом у 2015 р. (0,5%) завдяки збільшенню інвестицій у сільське господарство, та найнижчим у 2018 р. (0,1%) через проблеми з корупцією та нестабільністю.

Зімбабве у 2020 р. зафіксувала величезний приріст ПІІ (40,9%), що може бути результатом значних іноземних вкладень в економіку країни, тоді як у 2021 р. приріст знизився до 0,4% через політичну нестабільність та економічні санкції.

Такі коливання ПІІ впливають на економічне зростання, рівень зайнятості та загальний рівень життя в цих країнах. Стабільні інвестиції сприяють економічному розвитку та підвищенню добробуту населення, тоді як нестабільні можуть призвести до економічних труднощів та соціальних проблем.

Важливо зазначити, що Європейський Союз відіграє важливу роль у підтримці демократії та прав людини в Південній Африці через комплексний підхід, що включає фінансову допомогу, технічну підтримку та політичний діалог. ЄС фінансує численні проекти, спрямовані на зміцнення демократичних інституцій, підвищення прозорості та

Рис. 5. Прямі інвестиції з ЄС у країни Південної Африки за 2013–2022 рр., млрд дол. США

Джерело: сформовано авторами за [11].

відповідальності урядових структур, а також на підтримку громадянського суспільства через такі інституції, як Європейський фонд розвитку (EDF), Європейський інститут демократії та прав людини (EIDHR) та Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD). Вони спрямовані на зміцнення демократичних інституцій, підтримку прав людини, гендерної рівності та верховенства права.

Ваналізі новітніх тенденцій міжнародної взаємодії європейські інституції враховують стан соціальних проблем у країнах, що розвиваються, розглядаючи його як загрозу глобальній і регіональній стабільності. Документи Європейської Комісії та Ради ЄС декларують прихильність загальній меті подолання злиднів, голоду та бідності згідно з «Цілями тисячоліття ООН» і дотриманню показника витрат у 0,7% ВВП на потреби офіційної допомоги з метою сприяння розвитку. Рішення Ради ЄС деталізують основні форми та методи сприяння економічному розвитку найбідніших країн, у тому числі в Південній Африці.

При наданні економічної допомоги важливі такі критерії, як удосконалення підзвітності витрат, підвищення ефективності, пошук інноваційних джерел фінансування розвитку. Як інструменти впливу в питаннях, пов'язаних зі сприянням розвитку, враховуються політико-аксіологічні критерії (забезпечення прав людини, сприяння демо-

кратії, верховенству права та належному врядуванню) [12].

Зокрема, програми ЄС зосереджуються на освіті, правовій допомозі, захисті прав людини та боротьбі з корупцією. Окрім фінансової підтримки, ЄС активно співпрацює з місцевими урядами та неурядовими організаціями, сприяючи впровадженню реформ і поширенню демократичних цінностей. Політичний діалог на високому рівні, зокрема в рамках Угоди про торговельне, розвиткове та співробітницьке партнерство (TDCA), також сприяє формуванню сприятливих умов для стійкого розвитку демократії та захисту прав людини в Південній Африці.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи вищенаведене, слід зазначити, що відносини між Європейським Союзом і країнами Південної Африки у сферах торгівлі, економічної співпраці та розвитку є надзвичайно важливими та значними. ЄС є головним їх торговельним партнером, а економічна співпраця включає інвестиції та технічну підтримку. Обидві сторони спільно працюють над боротьбою з кліматичними змінами та розвитком інфраструктури. Політичні консультації, підтримка демократії та прав людини також є важливими аспектами відносин. Загалом, співробітництво є важливим для обох сторін і має потенціал для подальшого розвитку.

В умовах сьогодення розвиток відносин між Європейським Союзом і країнами Південної Африки виглядає перспективним і багатонадійним. Обидві сторони виявляють інтерес до поглиблення торговельних, економічних і політичних зв'язків, а також спільно працюють над розвитком інфраструктури, боротьбою зі зміною клімату та розвитком гуманітарних і громадянських ініціатив. Залучення експертних знань, обмін досвідом і підтримка в різних сферах може сприяти зростанню співпраці та досягненню важливих цілей обох сторін.

Для досягнення успішного співробітництва важливо враховувати інтереси та потреби обох сторін, а також брати до уваги геополітичні, економічні та соціокультурні особливості регіону. Регулярний діалог, взаємна довіра та виконання умов угод можуть сприяти успішному співробітництву між ЄС і країнами Південної Африки в майбутньому. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Taylor I. Bait and Switch: The European Union's Incoherency Towards Africa. *Insight on Africa*. 2016. Vol. 8. Iss. 2. P. 96–111. DOI: <https://doi.org/10.1177/0975087816646890>
2. EU trade relations with Southern African Development Community (SADC). *European Commission. Trade*. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/southern-african-development-community-sadc_en
3. Pisani A. D., Bösl A., Zaire D. U. Namibia's foreign relations: Historic contexts, current dimensions, and perspectives for the 21st century. Windhoek, Namibia: Macmillan Education Namibia, 2021. 449 p.
4. The EU is a strategic development partner to Botswana. *The Business Weekly & Review*. 27.10.2022. URL: <https://businessweekly.co.bw/news/the-eu-is-a-strategic-development-partner-to-botswana>
5. Welcome to the European Parliament. *About Parliament*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en>
6. Jamal A. Peace and Division: The Black Novel in South Africa. *Current Writing*. 2021. Vol. 33. Iss. 1. P. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.1080/1013929X.2021.1902074>
7. Invest SA: One stop shop. *South Africa Government*. URL: <https://www.gov.za/Invest%20SA%3AOnestopshop>
8. Le Sport: C'est Plus Qu'un Jeuafd. *AFD: Agence Française de Développement*. URL: <https://www.afd.fr/fr>
9. European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). URL: <https://www.ebrd.com/home>
10. Радюк М. С. Відносини Європейського Союзу та країн Південної Африки : кваліфікаційна робота. Острозь, 2023. 74 с. URL: <http://surl.li/hfzuvvm>
11. Lesotho Foreign Direct Investment. *FocusEconomics*. URL: <https://www.focus-economics.com/country-indicator/lesotho/foreign-direct-investment-usd/>
12. Толстов С. Африканський напрям у політиці Європейського Союзу. *Європейські історичні студії*. 2017. № 7. С. 17–44. DOI: <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.07.17-44>

REFERENCES

- "EU trade relations with Southern African Development Community (SADC)". *European Commission. Trade*. https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/southern-african-development-community-sadc_en
- European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). <https://www.ebrd.com/home>
- "Invest SA: One stop shop". *South Africa Government*. <https://www.gov.za/Invest%20SA%3AOnestopshop>
- Jamal, A. "Peace and Division: The Black Novel in South Africa". *Current Writing*, vol. 33, no. 1 (2021): 63-69. DOI: <https://doi.org/10.1080/1013929X.2021.1902074>
- "Le Sport: C'est Plus Qu'un Jeuafd". *AFD: Agence Française de Développement*. <https://www.afd.fr/fr>
- "Lesotho Foreign Direct Investment". *FocusEconomics*. <https://www.focus-economics.com/country-indicator/lesotho/foreign-direct-investment-usd/>
- Pisani, A. D., Bosl, A., and Zaire, D. U. *Namibia's foreign relations: Historic contexts, current dimensions, and perspectives for the 21st century*. Windhoek, Namibia: Macmillan Education Namibia, 2021.
- Radiuk, M. S. "Vidnosyny Yevropeiskoho Soiuzu ta krain Pivdennoi Afryky : kvalifikatsiina robota" [Relations Between the European Union and the Countries of South Africa: Qualification Work]. Ostruh, 2023. <http://surl.li/hfzuvvm>
- "The EU is a strategic development partner to Botswana". *The Business Weekly & Review*. October 27, 2022. <https://businessweekly.co.bw/news/the-eu-is-a-strategic-development-partner-to-botswana>
- Taylor, I. "Bait and Switch: The European Union's Incoherency Towards Africa". *Insight on Africa*, vol. 8, no. 2 (2016): 96-111. DOI: <https://doi.org/10.1177/0975087816646890>
- Tolstov, S. "Afrykanskyi napriam u politytsi Yevropeiskoho Soiuzu" [The EU's Foreign Policy Towards African Countries]. *Yevropeiski istorychni studii*, no. 7 (2017): 17-44. DOI: <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.07.17-44>
- "Welcome to the European Parliament". *About Parliament*. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en>